

Kleuterverlenging: zinvol of niet?

12 april 2016 - door Aafke Bouman CPS

Wikt en weegt u in deze tijd van het jaar ook over kleuterverlenging? Dan bent u niet de enige. Met u zijn er vele leraren die overwegen of voor een van hun leerlingen een extra jaar in de kleutergroep een betere keuze is dan doorstromen naar groep 3. Zij hebben deze kleuters vaak twee jaar begeleid, hen zien ontwikkelen en twijfelen dan ook of doorgaan naar groep 3 een passende stap is. Een veelgehoord argument is 'dat de extra investering in de kleuterperiode zich uitbetaalt in de latere schoolloopbaan'. Een mythe of feit?

'Max speelt nog zo graag, het liefst kiest hij de bouwhoek.'

'Miriam is na enkele minuten in de kring afgehaakt, ze heeft moeite met concentreren.'

'Abdel spreekt nog weinig Nederlands, hoe zal dat gaan als hij actief met de leesmethode werkt?'

Kunnen deze kleuters niet beter een jaar in groep twee blijven of is doorgaan naar groep drie toch beter?

Waarom kleuterverlenging

Een kind krijgt kleuterverlenging (een extra schooljaar in groep 1 of 2) om verschillende redenen. Veelal heeft de leerkracht het idee dat de kleuter nog niet toe is aan de cognitieve eisen van groep 3. Daarnaast is de werkhouding vaak een punt van zorg (het kind speelt nog erg graag) of de motorische, emotionele en sociale vaardigheden zijn nog onvoldoende 'gerijpt'. Kleuterverlenging wordt ook gebruikt om (taal)achterstanden te bestrijden.

Profiteren kleuters daadwerkelijk van kleuterverlenging?

Een interessante vraag is dan in hoeverre leerlingen daadwerkelijk van deze kleuterverlenging profiteren. Uit onderzoek van Driessen et al. (2014) en [Roeleveld & van der Veen \(2007\)](#) blijkt dat gemiddeld 10% van de leerlingen die zes jaar worden in de maanden juli t/m december voor kleuterverlenging in aanmerking komt, vooral de leerlingen die jarig zijn in de maanden oktober t/m december. Er is verschil tussen jongens (12%) en meisjes (8%).

Hoewel kleuterverlenging regelmatig wordt ingezet, blijkt uit het beschikbare onderzoek dat kinderen weinig cognitief profijt hebben van het extra jaar. Het geeft kleuters tijdelijk een voordeel op de cognitieve vaardigheden en werkhouding. Op lange termijn verdwijnt dit effect. Naarmate de leerjaren vorderen, doen kleuterverlengers het minder goed dan vergelijkbare zwak presterende vroegere klasgenoten die wel normaal zijn doorgestroomd.

Uit onderzoek van [Goos et al. \(2013\)](#) blijkt eveneens dat het tijdelijke cognitieve voordeel snel verdwijnt en dat er geen effect is op het psychosociaal vlak. Volgens hen veronderstellen leraren ten onrechte dat een extra jaar cognitief en sociaal-emotioneel 'rijpen', bijdraagt aan het leren en ontwikkelen van deze kinderen.

Een vloeiender overgang van groep 2 naar groep 3

Het systeem van leerstofjaarklassen draagt in veel scholen bij aan het gesprek over kleuterverlenging. In dit systeem is het ongebruikelijk dat kleuters op verschillende momenten in het schooljaar kunnen instromen in groep 3 en zich ononderbroken kunnen ontwikkelen.

Toch zijn er wel degelijk mogelijkheden om de overgang naar groep 3 vloeiend te laten verlopen zonder het systeem ingrijpend te veranderen. Een ononderbroken ontwikkeling op zowel cognitief als sociaal en emotioneel gebied is van groot belang. Dat betekent niet het kind, maar het onderwijs aanpassen. Iedere kleuter ontwikkelt zich in eigen tempo en dat vraagt kennis en vaardigheden om passend te kunnen differentiëren en aan te sluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling.

Kleuterverlenging voorkomen

Een doorgaande lijn samenstellen is echter een zaak van het hele team. Drie belangrijke aspecten van een doorgaande lijn als preventie van kleuterverlenging zijn:

- Stel beleid en de aanpak vast op de onderwijskundige visie, de pedagogisch/didactische aanpak. Denk hierbij aan de waarde van spel en spelbegeleiding in groep drie, de organisatie van de groepen (groep 2 en 3 combinatie) en differentiatie in aanbod en instructie.
- Zorg voor een warme overdracht van gegevens. Systematisch observeren en registreren en een zorgvuldige overdracht is van groot belang. De leerkracht van groep 3 kan bij de start direct aansluiten op het niveau en 'op maat' werken in plaats van beginnen met voor ieder kind dezelfde lees- en rekeninstructie.
- Werk doelgericht en ken elkaars tussendoelen en einddoelen. Stel vervolgens een beredeneerd aanbod samen van de inhoud van programma's. Naast directe instructie in groep 1 en 2 is er volop ruimte voor vrij en begeleid spel. Zorg ook in groep 3 voor ruimte voor spel in hoeken. (Rollen)spel is een belangrijke activiteit om ervaringen te verwerken en in interactie taal te gebruiken.

Mythe of feit?

Dat 'de extra investering in de kleuterperiode zich uitbetaalt in de latere schoolloopbaan' wordt dus niet ondersteund door wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van kleuterverlening. Terwijl ons gevoel misschien wat anders ingeeft, leert het beschikbare onderzoek ons dat kleuterverlening op cognitief gebied zelden effect heeft. Wel effectief is een teamgerichte aanpak waarin een ononderbroken ontwikkeling wordt gewaarborgd.

Mocht u meer willen lezen over kleuterverlenging, dan zijn dit een aantal interessante links:

[Kleuterbouwverlenging in Nederland: omvang, kenmerken en effecten](#)
[Zittenblijven in het eerste leerjaar: zinvol of niet?' K.U. Leuven.](#)
[Zittenblijven in het Nederlandse basisonderwijs: een probleem?](#)